

## Благосъстояние

Колкото тъмни, непълни, неясни и откъслечни да бждът даннитъ за миналото на Арбанаси, ако тѣ бждатъ грижливо събрани, подредени и съпоставени, все може да се достигне, поне приблизително да се разгатне тайната и се разбере истината.

Въ библиотеката на дѣда Димитраки се намирали написани три листа отъ нѣкой си свещеникъ на църквата св. Никола въ Арбанаси още въ 1798 год. преди ограбването на селото отъ кърджалиитѣ. Въ тѣхъ той, между другото, описвалъ селото. Преводътъ на описанието е направенъ отъ самия дѣдо Димитраки и даденъ е билъ на Юрданъ попъ Георгиевъ. Свещеникътъ е писалъ на грѣцки. Въ описанието се казва: „Да млъкна не мога. Трѣбва да говоря, да възпѣя чудното Арбанаси, голѣмо село всрѣдъ България, на една възвишена мѣстность, жилище на ромей. Блести то, като огледало по цѣлата епархия. Жилище на истински търговци. Нека кажа, че е театръ, срѣда на Ромелия. Но не го казвамъ само азъ, а и мнозина други го казватъ. Панаиритѣ сж близо: града, Германия, Русия, Богданско, казвамъ и Ипатия. Въздухътъ е чистъ, а вътрѣшноститѣ му вътрѣтъ ги разхлаждава и Лаковата вода сърдцето подмладява. Които сж я пили, всички я хвалятъ, и колкото я пиятъ, толкова повече желаятъ да пиятъ. Пжтътъ е наистина малко далеко и повечето е труденъ пжтъ, защото е една пжтека. По крайнитѣ на селото очитѣ на човѣка се увеличатъ — естествентѣ разнообразности силно умайватъ. Цвѣтя и цвѣтове и плодовититѣ дървета иматъ добъръ плодъ. Постояно благоухаятъ цвѣтоветѣ и миризмитѣ на цвѣттята. Цвѣтя, съ хиляди цвѣтове, диви и горски, отъ какъ отъ диви станаха питомни, придобиха голѣма цена. Сърдцето чувствува благодать. Казва го човѣкъ и го казва това, защото е чудно и дивно. Които го виждатъ никога не се насищатъ да го гледатъ, а които не сж го виждали, не го разбиратъ. Очитѣ се уморяватъ да гледатъ толкова нѣща, за които умътъ трѣбва да размишлява, а езикътъ да го изговаря. Въздухъ има здравъ и добри градини съ кжщи благоустроени, кждето всички се занимаватъ. Кжщитѣ сж каменни, оградени съ високи зидове. Всѣка една отдѣлно изглежда, като манастиръ. И всѣка кжща е съ баня, но водата я носятъ отъ другаде. Миятъ се и се угатяватъ всѣки часъ и време. Жителитѣ сж отъ различни народности; тѣ сж благородни, любочестни, гостоприемни и всички учени. Интересно е Арбанасито да го разглежда човѣкъ по жетва, защото има ведъръ и чистъ въздухъ, защото е високо, въ гора. Но които се качватъ къмъ него, уморяватъ се и охкатъ. Само ония, които живѣятъ въ него, му се радватъ и го гледатъ. Ако казахъ, както е истината, само нѣкой отъ тия нѣща, то тия които не сж ги виждали, би казали, че сж басни“.

Отъ това описание е видно, че преди 135 години, когато е описвалъ свещеникътъ селото, кжщитѣ му сж били отъ камѣк и съ своитѣ огради, сж изглеждали на манастиръ; че селото тогава е било въ гора; че по кжщитѣ имало бани; че хората сж били учени и гостоприемни и че жителитѣ сж вършили търговия въ Германия, Ромѣния и Русия и, следователно, населението се е радвало на завидно благосъстояние.

Писаното отъ този свещеникъ не е нѣкое изключение. Въ църквата Св. Димитъръ се е пазелъ единъ старъ лѣтописъ — *χρονογράφος*, намиращъ се въ олтаря, въ който съ вѣкове сж се записвали последователно всички важни събития. Но въ 1878 г. руския археологъ Поликарповъ, който е придружавалъ рускитѣ войски, за да събира материали отъ древността, като узналъ, по единъ или другъ начинъ, за